

Gymnasieutbildning för alla unga

PROJEKTPLAN

Dnr: ÅLR 2022/6125

Datum: 17.8.2022

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

Bakgrund	2
Utvecklingsprojektet	3
Åtgärder i projektet.....	4
Målgruppen för projektet.....	4
Projektets förverkligande.....	5
Projektadministration	5
Projektägare.....	5
Projektledare.....	5
Styrgrupp.....	5
Kostnader	5
Riskanalys	6

Bakgrund

Utbildning ses som en betydande framgångsfaktor i ett föränderligt arbetsliv där kravet på kompetens ständigt förändras. En fortsatt utbildning efter grundskolan ökar beredskapen och förmågan att lära nytt. En utbildning efter grundskolan ger också ökade förutsättningar att hållas kvar på arbetsmarknaden, avancera i yrkeskarriären och vid behov byta bransch och yrke. Sysselsättningsgraden hos de som avlagt endast grundskolans lärokurs sjunker hela tiden när arbetslivets kunskapskrav ökar och efterfrågan på personer med låg utbildnings- och kompetensnivå minskar.

Landskapsregeringen anser att alla på Åland ska ha tillgång till sammanhang och gemenskap i vardagen – genom jobb, utbildning, företagande eller andra meningsfulla sysselsättningar. Kunskap och utbildning ger grund till välbefinnande och utveckling. Kravet på utbildning, kontinuerlig kompetensutveckling och fortbildning ökar i arbetslivet. Likaså ökar kravet på en högre utbildningsnivå inom allt fler yrken och branscher. Arbetsmarknaden förändras, nya yrken och branscher uppstår och utvecklas, samtidigt som gamla minskar i betydelse eller försvinner helt.

Europeiska unionens Råd antog 2013 en rekommendation att inrätta en ungdomsgaranti. Ungdomsgarantin är ett åtagande från EU-länderna som innebär att alla under 30 år ska få ett seriöst erbjudande om arbete, vidareutbildning, lärlingsplats eller praktik inom fyra månader efter att de har blivit arbetslösa eller gått klart en utbildning. I rådets rekommendation av den 30 oktober 2020 lovade EU-länderna att införa en förstärkt ungdomsgaranti som bland annat handlar om att bygga ett system för identifiering av målgrupp, uppsökande verksamhet, vägledning och att införa åtgärder som stimulerar till sysselsättning.

På Åland är studiestigen från grundskolan till gymnasieutbildning och examen utan avbrott för majoriteten av ungdomarna. De flesta grundskoleelever fortsätter en utbildning på gymnasienivå direkt efter avslutad grundskoleutbildning på Åland. Ca. 5 % av åldersgruppen fortsätter sin studiegång utanför Åland, i första hand i Finland eller Sverige.

För vissa ungdomar kan det vara svårare att hitta attraktiva utbildningsalternativ, erhålla en studieplats eller fullfölja en pågående utbildning. Det kan finnas många olika orsaker till att studiestigen inte förlöper utan avbrott. Enligt de statistiska uppgifter som ÅSUB tillhandahåller, har 79,2 % av åldersgruppen 19-24 år en examen efter grundskolan år 2019. Den statistiska uppgiften överensstämmer med de uppgifter som framkommit i särskilda granskningar av examen och avhopp i Ålands gymnasiums skolor enligt vilka ca. 20 % av de som inlett studierna inte avslutat dem inom 4 år.

De senaste tio åren har andelen unga på Åland i åldern 15–24 år som varken arbetat, studerat eller fullgjort värnplikt, sk NEETS (Not in Education, Employment or Training) uppgått till i genomsnitt drygt åtta procent. År 2019 var andelen ca 7,3 procent (6,6 procent för kvinnor och 8,0 procent för män). (källa:ÅSUB)
En särskild statistik över hur stor andel av åldersgruppen 15–20 år som varken är i utbildning eller arbete saknas.

Landskapsregeringen tillsatte under 2021 en arbetsgrupp med uppdrag att se över revideringsbehov inom gymnasielagstiftningen. Arbetsgruppen har lyft fram behovet av reformer som underlättar för unga och unga vuxna att genomgå utbildning för att åtminstone avlägga en gymnasieexamen. I sin slutrapport som lämnades till landskapsregeringen i januari 2022 konstaterar arbetsgruppen att det saknas lagregleringar kring vem som tar ansvar för studerande som hoppar av studierna. I riket har skolorna en skyldighet att först utreda alternativa studieplatser och vid avhopp anmäla personen till hemkommunen. Det saknas även lagstiftning kring registerföring över de barn och ungdomar som är läropliktiga och bosatta i kommunen. Det innebär att kommunerna saknar kunskap om vilka barn och ungdomar som finns inom kommunens ansvarsområde.

I samband med att lagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola trädde i kraft 1 januari 2021 fick grundskolorna ett utökat uppdrag för elevhandledning. Enlig § 8 Del III har en elev som gått ut grundskolan och inte erhållit en studieplats inom utbildningen på gymnasienivå rätt till elevhandledning från sin tidigare grundskola under ett år efter att läroplikten har upphört. Den individuella elevhandledningen är tänkt att stöda ungdomar som är utanför utbildningssystemet i deras framtida karriärplanering genom personliga handledningssamtal om studiealternativ och ansökan. Åtgärden är inte tillräcklig för att svara mot behovet av vägledning.

Utvecklingsprojektet

Landskapsregeringen avser mot ovanstående bakgrund att under åren 2022 och 2023 genomföra ett utvecklingsprojekt för att granska lagstiftningsbehov, tydliggöra kommuners, myndigheters och skolors uppdrag och utveckla strukturer, arbetssätt och rutiner genom samverkan mellan berörda myndigheter. Landskapsregeringens målsättning är att stärka kontinuiteten i utbildningsvägen från grundskolan genom utbildning på gymnasienivå till en gymnasieexamen som kan utgöra grund för fortsatta studier eller karriär i arbetslivet.

Inom utvecklingsprojektet ska en samverkan mellan olika myndigheter och aktörer utvecklas för att förebygga att ungdomar hoppar av skola och utbildning och utvecklar utanförskap. De olika intressenterna måste bli bättre att på ett snabbare sätt upptäcka dessa elever, studerande och ungdomar.

Kommunens ansvar för ungdomar som inte har fyllt 20 år och som är bosatta i kommunen ska klargöras och förtydligas i projektet. Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar kunde omfatta ett kontinuerligt uppföljningsansvar av målgruppen med särskilda insatser riktade till de ungdomar som hotas av utanförskap. I kommunens aktivitetsansvar kunde ingå ett kontinuerligt uppföljningsansvar, ett väglednings- och handledningsansvar samt ett sysselsättningsansvar. Kommunens aktivitetsåtgärder ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning men även erbjuda lämpliga individuella sysselsättande åtgärder åt de ungdomar som behöver. Kommunen har genom sin grundskola sedan tidigare ett ansvar för uppföljningen av läropliktiga ungdomar, men ingen har ett lagstadgat ansvar att följa upp ungdomar efter att de lämnat grundskolan. De åtgärder som kommunen vidtar för att stötta dessa unga borde dokumenteras på ett lämpligt sätt i ett register.

Landskapsregeringen framhåller vikten av att ungdomar har möjlighet till meningsfulla karriärvägar.

Utbildnings- och yrkesrelaterad information och vägledning är en förutsättning för att bistå unga personer i deras karriärväg från grundskola, genom gymnasieutbildningen och vidare ut i arbetslivet. Vägledningen ger möjligheter för unga att välja utifrån sina intressen och förutsättningar.

I budgeten för 2022 initierar landskapsregeringen ett projekt där syftet är att skapa en struktur med klara ansvarsområden för att därigenom kunna rikta tidiga stöd till de ungdomar som behöver.

Det övergripande målet är att höja den allmänna utbildningsnivån genom att fler uppnår en gymnasieexamen som ger en grund för en yrkeskarriär, och fortsatt kompetensutveckling i arbetslivet eller genom fortsatta studier. Genom projektets insatser motverkas avhopp och utanförskap och ungas välmående stärks.

Åtgärder i projektet

Projektet ska

- utreda och förtydliga målgruppen, dess utseende, omfattning och behov
- vilka insatser görs i övriga Norden för att förhindra ungdomars utanförskap? Hur bra funkar de nordiska modellerna/systemen? Hur ser den lagstiftningsmässiga grunden ut i respektive land?
- utreda och förtydliga kommunens, skolans och olika myndigheters ansvar och roller för att skapa en struktur med klara ansvarsområden samt vid behov föreslå nödvändiga lagstiftningsmässiga förändringar
- tydliggöra Ungdomshuset Boosts/Ung resurs roll och ansvar, befogenheter
- utreda hur kommunens aktivitetsansvar kunde utformas och föreslå lagstiftningsmässiga förändringar
- utveckla samverkansformer mellan grundskolan, utbildning på gymnasienivå och KST för att bl.a. fånga upp unga som hotas av utanförskap
- utveckla arbetsätt och rutiner för individuella åtgärder som syftar till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning
- kompetensutveckling inom handledning och vägledning vilket kräver specialkunskap.
- utveckla en registerfunktion för barn och unga i kommunen

Målgruppen för projektet

Målgruppen för projektet är ungdomar upp till 20 år och är

- elev i grundskolans högstadium och riskerar utanförskap,
- en ung person som har fullgjort sin läroplikt utan godkänt avgångsbetyg eller har blivit mantalsskriven i landet vid en tidpunkt då de inte är läropliktiga,
- studerande i gymnasieutbildning men avbryter eller hotar att avbryta utbildningen,

- en ung person som inte avlagt en gymnasieexamen, står utanför utbildningssystemet eller både utbildningssystemet och arbetsmarknaden.

Projektets förverkligande

Utvecklingsprojektet förverkligas under 2022 och 2023 genom utredningsarbete, utveckling av samverkansformer och vägledning. Utrednings- och utvecklingsarbetet utförs i huvudsak av projektledaren samt genom köptjänster.

Projektadministration

Projektägare

Ålands landskapsregering, Utbildningsbyrån

Projektledare

En projektledare anställs på 100 % under 2022 och 2023 för att förverkliga projektets målsättningar och förslag till insatser.

Styrgrupp

En styrgrupp utses med representanter från utbildningsbyrån, grundskolan, Ålands gymnasium, kommunerna (KST) och AMS.

Kostnader

Budget 1.10.22 – 31.12.23	Antal	Kostnad	Totalt
Lönekostnader			
Projektledare	1	100 %	85 000
Resor, studiebesök,	2	5 x 1 000	5 000
Seminarier	2	2 x 5 000	10 000
Utbildning	1	1 x 15 000	15 000
Information, marknadsföring, övrigt			10 000
Utveckling av register, grov uppskattning			(xxx) *
Totalt			125 000

Kostnaderna fördelas på 2022 och 2023 års budget och belastar budgetmoment 53310 Utvecklingsarbete.

- Kostnader för ett uppbyggnaden av ett register budgeteras i ett senare skede och ingår inte i budgeten för projektet.

Riskanalys

Projektet berör utveckling av arbetssätt, rutiner, strukturer och kompetens. Huruvida utvecklingsprojektet uppnår de målsättningar för förändring som planen avser, är beroende av

- bristande förståelse för hur den egna verksamheten kan stöda projektets målsättningar
- bristande politisk enighet om vilka åtgärder som är nödvändiga för att förtydliga de olika aktörernas ansvar och uppdrag
- bristande politisk enighet om att avsätta nödvändiga resurser för att uppnå projektets målsättningar
- bristande resurser och vilja till förändrade arbetssätt och till kompetensutveckling
- hur lagstiftningsarbetet förlöper.